

Eiropas
Komisija

Jūsu sociālā nodrošinājuma tiesības

Polijā

Šajā rokasgrāmatā sniegtā informācija ir apkopota un atjaunināta ciešā sadarbībā ar Savstarpējas sociālās aizsardzības informācijas apmaiņas sistēmas (*MISSOC*) valstu korespondentiem. Sīkāka informācija par *MISSOC* tīklu pieejama šeit:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=lv&catId=815>.

Šī rokasgrāmata sniedz vispārēju attiecīgajās valstīs piemērojamo sociālā nodrošinājuma iespēju aprakstu. Sīkāku informāciju varat iegūt citās *MISSOC* publikācijās, kuras pieejamas iepriekšminētajā saitē. Jūs varat arī sazināties ar kompetentajām iestādēm un institūcijām, kuras norādītas šīs rokasgrāmatas I pielikumā.

Ne Eiropas Komisija, ne kāda cita persona, kas darbojas Komisijas vārdā, nav atbildīga par šajā izdevumā iekļautās informācijas izmantošanu.

Satura rādītājs

I nodaļa. Vispārīga informācija, organizācija un finansējums	5
Ievads	5
Sociālās aizsardzības organizācija	5
Finansējums	6
II nodaļa. Veselības aprūpe	7
Kādos gadījumos jums tiek nodrošināta veselības aprūpe?	7
Kādas izmaksas tiek segtas?	7
Kā iespējams saņemt veselības aprūpi?	8
III nodaļa. Slimība – naudas pabalsti	9
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti slimības naudas pabalsti?	9
Kādas izmaksas tiek segtas?	10
Kā var saņemt slimības naudas pabalstu?	11
IV nodaļa. Maternitātes un paternitātes pabalsti	12
Kādos gadījumos jums ir tiesības uz maternitātes vai paternitātes pabalstu?	12
Kādas izmaksas tiek segtas?	12
Kādos gadījumos tiek piešķirts maternitātes un paternitātes pabalsts?	13
V nodaļa. Invaliditātes pabalsti	14
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti invaliditātes pabalsti?	14
Kādas izmaksas tiek segtas?	15
Kādos gadījumos tiek piešķirti invaliditātes pabalsti?	15
VI nodaļa. Vecuma pensijas un pabalsti	16
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti vecuma pabalsti?	16
Kādas izmaksas tiek segtas?	17
Kādos gadījumos tiek piešķirti vecuma pabalsti?	18
VII nodaļa. Apgādnieka zaudējuma pabalsti	19
Kādos gadījumos tiek piešķirti apgādnieka zaudējuma pabalsti?	19
Kādas izmaksas tiek segtas?	20
Kādos gadījumos tiek piešķirti apgādnieka zaudējuma pabalsti?	20
VIII nodaļa. Pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām	21
Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām?	21
Kādas izmaksas tiek segtas?	22
Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām?	22
IX nodaļa. Ģimenes pabalsti	23
Kādos gadījumos tiek piešķirti ģimenes pabalsti?	23
Kādas izmaksas tiek segtas?	23
Kādos gadījumos tiek piešķirti ģimenes pabalsti?	24
X nodaļa. Bezdarbs	25
Kādos gadījumos jums tiek piešķirti bezdarbnieka pabalsti?	25
Kādas izmaksas tiek segtas?	25
Kādos gadījumos tiek piešķirti bezdarbnieka pabalsti?	26
XI nodaļa. Minimālais nodrošinājums	27
Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz minimālo nodrošinājumu?	27
Kādas izmaksas tiek segtas?	27
Kādos gadījumos tiek piešķirti minimālā nodrošinājuma pabalsti?	27
XII nodaļa. Ilgtermiņa aprūpe	28
Kādos gadījumos jums ir tiesības uz ilgtermiņa aprūpi?	28
Kādas izmaksas tiek segtas?	28
Kā var saņemt ilgtermiņa aprūpi?	29

Pielikums. Iestāžu kontaktinformācija, noderīgas tīmekļa vietnes 30

I nodaļa. Vispārīga informācija, organizācija un finansējums

Ievads

Polijā sociālais nodrošinājums ietver:

- sociālā vecuma pensija
- invaliditātes pensiju;
- slimības un maternitātes apdrošināšanu,
- nelaimes gadījumu darbā un arodslimību apdrošināšanu,
- veselības apdrošināšanu.

Šeit ir jāmin arī ģimenes pabalstu, sociālās palīdzības pabalstu un bezdarbnieku pabalstu shēma.

Polijā sociālā nodrošinājuma shēmas darbības jomā iekļaujas praktiski visas personas, kurām ir profesionāla nodarbošanās, tātad algotie darba ņēmēji un pašnodarbinātās personas, kā arī to ģimenes locekļi.

Sociālā apdrošināšana var būt obligāta vai izvēles. Visas personas, kurām ir profesionāla nodarbošanās, tātad algotie darba ņēmēji, pašnodarbinātās personas un lauksaimnieki, ir obligāti apdrošināti. Iemaksu veicējiem (darba devējiem) vai citām atbildīgajām personām, kā pašnodarbinātajiem vai baznīcas locekļiem, ir pienākums apdrošinātās personas reģistrēt sociālajā apdrošināšanā.

Sociālās aizsardzības organizācija

Par sociālā nodrošinājuma sistēmu kopumā atbild Darba un sociālās politikas ministrija (*Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej*) un Veselības ministrija (*Ministerstwo Zdrowia*), taču šīs sistēmas juridisko, administratīvo un finanšu jautājumu organizēšana neietilpst šo ministriju kompetencē.

Sociālā nodrošinājuma sistēmas administrē šādas iestādes:

- Sociālās apdrošināšanas institūts (*Zakład Ubezpieczeń Społecznych, ZUS*) un tā reģionālie dienesti, kas atbild par slimības un maternitātes naudas pabalstiem, kā arī pensijām saistībā ar vecumu, invaliditāti, apgādnieka nāvi, nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām. Sociālās apdrošināšanas institūts iekasē visas sociālā nodrošinājuma iemaksas, kuras pārskaita attiecīgajām organizācijām. Tāpat Polijas vispārējā obligātajā pensiju sistēmā ietilpst arī atvērtie pensiju fondi, kurus pārvalda privātas finanšu iestādes. Tomēr tie ir pakļauti stingrai valsts uzraudzībai un novērošanai. Apdrošinātās personas neveic tiešas iemaksas pensiju fondos, bet gan ZUS, kurā veic arī visas pārējās sociālās apdrošināšanas iemaksas. ZUS atbild par daļējas pensijas apdrošināšanas iemaksas pārskaitīšanu apdrošinātās personas izraudzītajā pensiju fondā;
- reģionālie veselības fondi, kas atbild par slimības un maternitātes veselības aprūpes pabalstu nodrošināšanu;
- kopienas sociālās politikas centri, kas piešķirt ģimenes pabalstus;

- vietējie un reģionālie nodarbinātības dienesti, kas piešķir bezdarbnieka pabalstus;
- Valsts fonds cilvēku ar īpašām vajadzībām rehabilitācijai (*Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, PFRON*), kas kontrolē nodarbinātības un rehabilitācijas pieejamību cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Visas rehabilitācijas un nodarbinātības programmas, tostarp darbu īpaši pielāgotā vidē, finansē no to darba devēju iemaksātajām nodevām, kuri nav izpildījuši invaliditātes normu.

Polijā veselības aprūpes shēmu veselības apdrošināšanas ietvaros organizē Valsts veselības fonds (*Narodowy Fundusz Zdrowia – NFZ*) un tā vietējās pārstāvniecības. Slēdzot līgumus ar pakalpojumu sniedzējiem, NFZ veido pieejamu veselības pakalpojumu sniedzēju vienību tīklu. Fonds finansē veselības aprūpes pabalstus un nodrošina medikamentu atmaksu no sava budžeta.

Finansējums

Sociālo apdrošināšanu centrālais institūts (*Zakład Ubezpieczeń Społecznych – ZUS*) ir lielā mērā atbildīgs par sociālo apdrošināšanu (vecuma pensijas un invaliditātes pensijas apdrošināšana, slimības apdrošināšana, nelaimes gadījumu apdrošināšana un veselības apdrošināšana) iemaksu iekasēšanu no personām, kuras nestrādā lauksaimniecības sektorā, kā arī par pabalstu izmaksāšanu.

Iemaksas ir galvenais pabalstu finansējuma avots. To procentu likme ir vienāda visiem apdrošinātajiem un ir noteikta:

- 19,52 % no aprēķinu bāzes vecuma pensijas apdrošināšanai;
- 8,00 % no aprēķina bāzes invaliditātes pensijas apdrošināšanai;
- 2,45 % no aprēķina bāzes slimības apdrošināšanai;
- 0,67–3,33 % no aprēķina bāzes nelaimes gadījumu apdrošināšanai;
- 9,00 % veselības apdrošināšanai;
- 2,45 % Darba fondam.

Vecuma pensijas iemaksas tiek sadalītas uz pusēm starp apdrošināto personu kategorijām un darba devējiem, t. i., katra no šīm abām grupām maksā 9,76 % no aprēķina bāzes, kopā – 19,52 %. Invaliditātes pensijas iemaksas veic apdrošināto personu kategorijas (1,5 % no aprēķina bāzes) un darba devēji (6,5 % no aprēķina bāzes). Nelaimes gadījumu apdrošināšanas un Darba fonda iemaksas pilnībā sedz iemaksu veicēji (darba devēji). Nelaimes gadījumu apdrošināšanas un Darba fonda iemaksas pilnībā sedz darba devēji.

Darbinieku iemaksu apjomu nosaka, par pamatu ņemot nodarbinātībā gūtos ienākumus atbilstoši noteikumiem par individuālā ienākuma nodokli. Pastāv atvērtie pensiju fondi, kurus piedāvā privātas finanšu iestādes, kas darbojas algotu darba ņēmēju obligātās vispārējās vecuma pensiju shēmas ietvaros.

ZUS ir atbildīgs par vienas daļas no vecuma pensijas iemaksām pārskaitīšanu uz apdrošinātā izvēlēto atvērto pensiju fondu. Šī daļa 2012. gadā ir 2,3 %, 2013. gadā palielinās līdz 2,8 %, 2014. gadā līdz 3,1 %, 2015. gadā līdz 3,3 %, un 2017. gadā līdz 3,8 %. To apdrošināto, kuri neveic iemaksas atvērtajā pensiju fondā, vecuma apdrošināšanas iemaksu kopējā summa tiek pārskaitīta uz ZUS, kas finansē vecuma pensiju, invaliditātes pensiju, slimības un nelaimes gadījumu pabalstus.

II nodaļa. Veselības aprūpe

Kādos gadījumos jums tiek nodrošināta veselības aprūpe?

Polijā bezmaksas veselības aprūpes pabalstus var saņemt:

- personas, kuras sedz vispārējā veselības apdrošināšana (obligāti vai brīvprātīgi);
- personas, kuras nav apdrošinātas, taču atbilst kritērijam par ienākumiem, ko nosaka likums par sociālo palīdzību, un pie noteikuma, ka tās ir Polijas pilsoņi.

Veselības aprūpe personām, kuras īslaicīgi uzturas Polijā

Tiesīgie, kuri īslaicīgi uzturas Polijā, var saņemt tos pašus aprūpes pakalpojumus, ko saņem Polijas pilsoņi. Jebkurš tiesīgais, kurš īslaicīgi uzturas Polijā, var saņemt šādus veselības pakalpojumus:

- primāro veselības aprūpi,
- ambulatorās speciālistu konsultācijas,
- stacionāro aprūpi,
- zobārstniecības aprūpi,
- medicīniskā transporta un glābšanas pakalpojumus.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Ja ir tiesības saņemt bezmaksas veselības aprūpes pabalstus, tad persona drīkst izmantot to pakalpojumu sniedzēju pakalpojumus, kuri noslēguši līgumu ar *NFZ* un tādējādi apņēmušies sniegt attiecīgos pakalpojumus.

ārsti, kuri strādā veselības apdrošināšanas shēmas ietvaros (ārsti, zobārsti), veselības aprūpes iestādes (slimnīcas, ātrās palīdzības dienesti, dispanseri, ambulatorās konsultācijas u. c.) un ārstu privātprakses (individuālās, specializētās, kolektīvās).

Primārā veselības aprūpe

Primārā veselības aprūpe ietver terapeita sniegtos padomus un izmeklēšanas. Lai apstiprinātu sākotnējo diagnozi, terapeits var nosūtīt pacientu pie speciālista vai uz slimnīcu papildu diagnostikas veikšanai.

Zobārstniecības pakalpojumi

Lielākā daļa no *NFZ* līgumzobārstu sniegto zobārstniecības aprūpes pakalpojumu izdevumiem ir jāsedz pacientam.

Bezmaksas zobārstniecības aprūpes pakalpojumi vispārējās veselības apdrošināšanas shēmas ietvaros tiek sniegti atsevišķos gadījumos, kuri ir noteikti Veselības ministrijas rīkojumā. Visi citi pakalpojumi un līdzekļi, kuri neatbilst šiem noteikumiem, ir jāapmaksā pacientam.

Stacionārā aprūpe

Stacionārās ārstēšanās laikā procedūras, izmeklēšanas un medikamenti ir bez maksas.

Medikamenti un medicīniskās iekārtas

Saņēmējs vai tiesīgais var saņemt medikamentus vai medicīniskās iekārtas uzrādot veselības apdrošināšanas shēmas ietvaros praktizējoša ārsta vai tāda ārsta, kurš nepraktizē šīs shēmas ietvaros, bet ir noslēdzis līgumu ar NFZ, kas viņam dod tiesības izsniegt receptes, izsniegtu recepti.

Saskaņā ar medikamentu oficiālo sarakstu farmaceitiskie līdzekļi ir iedalīti trīs kategorijās:

- pamata medikamenti, par kuriem pacienti maksā Veselības ministrijas (*Minister Zdrowia*) noteiktu fiksētu maksu (PLN 3,25 (EUR 0,77) vai PLN 5,00 (EUR 1,18)), kura nevar pārsniegt 0,5 % no minimālās algas;
- īpaši papildu medikamenti, par kuriem apdrošinātās personas maksā 30–50 % no maksas;
- pārējie medikamenti, par kuriem apdrošinātās personas maksā 100 % no maksas.

Slimnīcās medikamenti ir pieejami bez maksas.

Kā iespējams saņemt veselības aprūpi?

Pacienti var brīvi izvēlēties ģimenes ārstu, pie kura reģistrēties.

Ambulatorās konsultācijas (dispanseri) ir pieejamas no pirmdienas līdz piektdienai no plkst. 8:00 līdz 18:00. Darbdienās pēc plkst. 18.00 un sestdienās, svētdienās un valsts brīvdienās noteiktas iestādes, kas ir noslēgušas līgumus par šādu pakalpojumu sniegšanu, nodrošina palīdzību 24 stundas diennaktī. Tās nodrošina ambulatorās konsultācijas un palīdzību, mājas vizītes, gadījumā, ja pacients pats nespēj pārvietoties. Šo iestāžu adreses un tālrunu numuri ir pieejami primārās veselības aprūpes dispanseros.

Pacientiem, kuriem nepieciešama speciālista konsultācija, ir jāuzrāda veselības apdrošināšanas shēmas ietvaros praktizējoša ārsta (ģimenes ārsta) nosūtījums. Nosūtījums nav nepieciešams šādiem speciālistiem: ginekologiem, akušieriem, zobārstiem, dermatologiem, venerologiem, onkologiem, acu ārstiem vai psihietriem. Nosūtījums nav vajadzīgs arī personām, kuras slimo ar tuberkulozi, kuras ir inficējušās ar HIV vīrusu, kara invalīdiem, represētajiem, personām, kuras ir atkarīgas no alkohola, narkotikām vai psihoaktīvām vielām un kuras rehabilitējas. Arī nelaimes gadījuma, traumas, saindēšanās vai dzīvības draudu gadījumā tiesīgais saņems nepieciešamos medicīniskos pakalpojumus bez nosūtījuma.

Pacientiem, kuriem ir nepieciešama stacionārā aprūpe, ir jāuzrāda ārsta nosūtījums.

III nodaļa. Slimība – naudas pabalsti

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti slimības naudas pabalsti?

Veselības apdrošināšana garantē naudas pabalstus apdrošinātā vai kāda viņa ģimenes locekļa slimības gadījumā, vai ja iestājas grūtniecība.

Veselības apdrošināšanas ietvaros piešķir šādus pabalstus: slimības pabalstu, rehabilitācijas pabalstu, kompensācijas pabalstu, maternitātes pabalstu un bērna aprūpes pabalstu.

Slimības pabalsts (*Zasilek chorobowy*)

Slimības pabalsts ir pamata pabalsts, ko maksā no veselības apdrošināšanas. Ikvienam apdrošinātam darba ņēmējam, kas saslimst laikā, kad ir spēkā viņa veselības apdrošināšana, ir tiesības saņemt šo pabalstu, sākot no 34. slimības dienas (vai arī no 15. dienas, ja darba ņēmējs ir sasniedzis 50 gadu vecumu). Apdrošinātām personām ir tiesības saņemt slimības pabalstu pēc 30 nepārtrauktām apdrošināšanas dienām obligātās apdrošināšanas gadījumā vai pēc 90 nepārtrauktām apdrošināšanas dienām brīvprātīgās apdrošināšanas gadījumā.

Tiesības saņemt slimības pabalstu sākot ar pirmo slimības apdrošināšanas dienu ir:

- jauniešiem, kuri ir vidusskolas vai augstskolas beidzēji, kurus sedz veselības apdrošināšana vai kuri ir reģistrējušies slimības apdrošināšanai 90 dienu laikā pēc studiju beigšanas vai diploma iegūšanas;
- personām, kuru darbnespēja ir radusies nelaimes gadījuma ceļā uz darbu rezultātā;
- apdrošinātajiem, kurus sedz obligātā veselības apdrošināšana jau vismaz 10 gadus;
- deputātiem un senatoriem, kuri reģistrējušies veselības apdrošināšanai 90 dienu laikā pēc viņu pilnvaru beigām.

Slimības pabalstu piešķir pamatojoties uz ārsta izziņu, kas apstiprina pagaidu darbnespēju, un kuru iesniedz uz ZUS veidlapas ZLA.

Bērna kopšanas pabalsts (*Zasilek opiekuńczy*)

Bērna kopšanas pabalstu piešķir visiem apdrošinātajiem, kuri ir darbnespējīgi, jo viņiem ir personīgi jā rūpējas par veselu bērnu, kurš ir jaunāks par 8 gadiem, vai par slimu bērnu, kurš ir jaunāks par 14 gadiem, vai par kādu citu slimu ģimenes locekli. Par bērniem uzskata: paša darbinieka vai viņa/viņas laulātā bērnus, viņa/viņas/viņu adoptētus bērnus un citus bērnus, kurus audzina vai uztur šis darbinieks vai viņa laulātā/viņas laulātais. Termins „ģimenes locekļi” apzīmē: laulāto, vecākus, laulātā vecākus, vecvecākus, mazbērnus, māsas un brāļus, un bērnus, kas vecāki par 14 gadiem, ja kopšanas periodā viņi dzīvo vienā māsaimniecībā ar apdrošināto personu. Abiem vecākiem, gan mātei, gan tēvam ir vienlīdzīgas tiesības uz šo pabalstu, bet to izmaksā tikai vienam no vecākiem, kurš iesniedz prasību pabalsta saņemšanai uz noteiktu laiku. Šo pabalstu piešķir tikai tad, ja kopējā māsaimniecībā nav citu personu, kuras varētu aprūpēt bērnu vai slimo ģimenes locekli. Tomēr pie šīm personām, kuras dzīvo kopīgā māsaimniecībā, cita starpā nepieder: pilnībā darbnespējīgas personas, slimas personas, personas, kuras sava vecumā dēļ ir fiziski vai garīgi invalīdi, personas, kuras vada zemnieku saimniecību vai veic ekonomisku darbību, kas nav lauksaimniecība, un kuras nevar brīvi regulēt savu darba laiku.

Rehabilitācijas pabalsts (*Zasilek rehabilitacyjny*)

Rehabilitācijas pabalstu izsniedz apdrošinātajiem, kuriem vairs nav tiesību saņemt slimības pabalstu, bet kuru darbnespēja turpinās. To var piešķirt uz darbnespēju atjaunošanai nepieciešamo laiku, tomēr pabalsta piešķiršanas periods nevar pārsniegt 12 mēnešus. Lēmumu par šī pabalsta piešķiršanu pieņem atbildīgā ZUS nodaļa, balstoties uz ZUS apstiprināta ārsta novērtējumu.

Kompensācijas pabalsts (*Zasilek wyrównawczy*)

Kompensācijas pabalstu izmaksā tikai apdrošinātiem darba ņēmējiem. To piešķir personām, kuru mēnešalga ir samazinājusies profesionālās rehabilitācijas dēļ. Šis rehabilitācijas nepieciešamību izvērtē attiecīgā reģiona (*województwo*) Darba medicīnas centrs vai arī ZUS apstiprināts ārsts.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Slimības pabalsts

Pirmo 33 dienu laikā algotais darba ņēmējs saglabā sava profesionālās darbības atalgojumu. Pabalstu piešķir par katru darbnespējas dienu, ieskaitot brīvdienas. Tas atbilst trīsdesmitajai daļai no atalgojuma, kas kalpo par aprēķina bāzi. To izmaksā darbnespējas periodā, kas nevar pārsniegt 182 dienas; ja darbnespējas cēlonis ir tuberkuloze, tad šis periods ir 270 dienas.

Slimības pabalsta apmērs var būt pat 80 % no aprēķina bāzes un laikā, kad tiek nodrošināta aprūpe slimnīcā — 70 % no aprēķina bāzes. Ja darbnespēja ir radusies nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā, ja tā parādās grūtniecības laikā, vai ja tās cēlonis ir medicīniskas izmeklēšanas nepieciešamība šūnu, audu vai orgānu donoru kandidātiem, vai šo šūnu, audu un orgānu izņemšanas procedūras, slimības pabalstu maksā 100 % apmērā no aprēķinu bāzes summas (arī slimnīcā uzturēšanās laikā).

Bērna kopšanas pabalsts

Gadījumos, ja vecāki neatrodas nodarbinātībā, jo viņiem ir personīgi jārūpējas par bērnu, bērna kopšanas pabalstu maksā maksimums 60 dienas gadā, ja tiek aprūpēts bērns, kas ir jaunāks par 8 gadiem, vai slimis bērns, kas ir jaunāks par 14 gadiem; un maksimums uz 14 dienām gadā, ja jārūpējas par bērnu, kas ir vecāks par 14 gadiem, vai, ja jārūpējas par kādu citu ģimenes locekli. Piešķirtā aprūpes pabalsta izmaksāšanas kopējais laiks, lai rūpētos par bērnu vai citu ģimenes locekli dažādu iemeslu dēļ, un neatkarīgi no ģimenes locekļu skaita, kuriem šāda aprūpe ir nepieciešama, nevar pārsniegt 60 dienas (vai 14 dienas) gadā. Pabalsta apmērs ir 80 % no aprēķinu bāzēs. Algotiem darba ņēmējiem tas atbilst vienai vidējai mēnešalgai, ko viņš ir saņēmis pēdējo 12 mēnešu laikā pirms darbnespējas iestāšanās brīža.

Rehabilitācijas pabalsts

Rehabilitācijas pabalsta apmērs pirmo 90 dienu laikā ir ne vairāk kā 90 % no aprēķina bāzes un atlikušajā laikā — 75 % no aprēķina bāzes. Ja darbnespēja ir radusies nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā, vai arī tā rodas grūtniecības laikā, tad šo pabalstu piešķir 100 % apmērā no slimības pabalsta aprēķinu bāzes.

Kompensācijas pabalsts

Kompensācijas pabalsts ir jāpiešķir un jāizmaksā visu profesionālās rehabilitācijas laiku, tomēr tas nevar pārsniegt 24 mēnešus. Tas atbilst starpībai starp pēdējo 6 līdz 12 mēnešu laikā pirms rehabilitācijas saņemto vidējo mēnešalgu un samazināto mēnešalgu.

Kā var saņemt slimības naudas pabalstu?

Ārsts, ar kuru noslēgts līgums, apstiprina darbnespēju, sākot no pirmās slimošanas dienas. Iespējams, ka apstiprinātam sociālā nodrošinājuma ārstam būs jāveic atkārtota izmeklēšana.

Tiesību aktos noteikts, ka apdrošinātai personai septiņu dienu laikā no medicīniskās izziņas saņemšanas brīža tā ir jāiesniedz iemaksu veicējam. Ja šī prasība netiek izpildīta, slimības un aprūpes pabalsta apmēru samazina par 25 %, sākot no astotās dienas pēc izziņas saņemšanas.

IV nodaļa. Maternitātes un paternitātes pabalsti

Kādos gadījumos jums ir tiesības uz maternitātes vai paternitātes pabalstu?

Maternitātes pabalstu (*zasilek macierzyński*) izmaksā visām apdrošinātajām personām, kurām veselības apdrošināšanas vai maternitātes atvaļinājuma apdrošināšanas derības laikā:

- piedzimst bērns;
- kuras pieņem audzināšanā bērnu, kas ir jaunāks par vienu gadu, un iesniedz bērna adopcijas prasību;
- kuras pieņem bērnu audžu ģimenē, kas ir jaunāks par vienu gadu.

Tiesības uz maternitātes pabalstu var izmantot arī bērna tēvs, ja viņš ir apdrošināts un ja bērna māte ir izmantojusi vismaz 14 nedēļas no maternitātes atvaļinājuma. Šādā gadījumā māte var nodot sava atvaļinājuma atlikumu bērna tēvam, kuram ir tiesības uz maternitātes pabalstu vai kurš pārtrauc peļņu nesošu nodarbošanos, lai personīgi rūpētos par bērnu. Ja tēvs nevēlās izmantot maternitātes atvaļinājuma atlikumu, tad bērna māte nevar saīsināt atvaļinājumu un viņai tas ir jāizmanto līdz galam.

Tiesības uz maternitātes pabalstu var izmantot arī apdrošināts bērna tēvs vai jebkurš cits apdrošināts ģimenes loceklis, gadījumos:

- ja bērna māte ir mirusi vai pametusi savu bērnu, un/vai
- šī persona pamet algotu darbu vai jebkādu citu peļņu nesošu nodarbošanos, lai rūpētos par bērnu.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Maternitātes pabalstu izmaksā visu maternitātes atvaļinājuma laiku. Tā saņemšanas ilgums ir atkarīgs no dzimušo bērnu skaita vienās dzemdībās, proti:

- 20 nedēļas, ja ir dzimis viens bērns;
- 31 nedēļu, ja vienās dzemdībās ir dzimuši divi bērni;
- 33 nedēļas, ja vienās dzemdībās ir dzimuši trīs bērni;
- 35 nedēļas, ja vienās dzemdībās ir dzimuši četri bērni;
- 37 nedēļas, ja vienās dzemdībās ir dzimuši vismaz pieci bērni.

No 2010. gada 1. janvāra apdrošinātai sievietei, kura dzemdējusi bērnu, ir tiesības saņemt maternitātes pabalstu arī papildu maternitātes atvaļinājuma laikā, kas noteikts Darba kodeksā un kurš ilgst:

- ja ir dzimis viens bērns: ne ilgāk kā divas nedēļas;
- ja ir dzimuši vairāki bērni: ne ilgāk kā trīs nedēļas.

Šī pabalsta apmērs ir 100 % no aprēķinu bāzes. Algotām darba ņēmējām tas atbilst vienai vidējai mēnešalgai, ko viņa ir saņēmusi pēdējo 12 mēnešu laikā pirms darbnespējas rašanās.

Kādos gadījumos tiek piešķirts maternitātes un paternitātes pabalsts?

Maternitātes pabalstus izmaksā vai nu *ZUS*, vai darba devējs; tā finansējumu nodrošina Sociālās apdrošināšanas fonds.

Maternitātes pabalstu piešķir saskaņā ar izziņu, kurā norādīts paredzamais dzemdību datums, un pēc dzemdībām saskaņā ar dzimšanas apliecību. Gadījumā, ja to izmaksā *ZUS*, jāiesniedz Z-3 veidlapa.

V nodaļa. Invaliditātes pabalsti

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti invaliditātes pabalsti?

Invaliditātes pensijas apdrošināšana garantē naudas pabalstus invaliditātes (darbnespējas) izraisīta ienākumu zuduma gadījumā. Šajā gadījumā personas, kuras veic šīs apdrošināšanas iemaksas, saņem invaliditātes pensiju kā algas vai ienākumu zuduma kompensāciju.

Invaliditātes pensijas apdrošināšana maksā šādus pabalstus:

- invaliditātes pensiju darbnespējas gadījumā (*renta z tytułu niezdolności do pracy*);
- arodapmācības pensiju (*renta szkoleniowa*);
- pensiju apgādnieka nāves gadījumā (*renta rodzinna*).

Invaliditātes pensiju darbnespējas gadījumā piešķir personām, kuras ir atzītas daļēji vai pilnīgi nespējīgas veikt peļņu nesošu darbību veselības stāvokļa dēļ. Personu uzskata par pilnīgi darbnespējīgu, ja tā ir zaudējusi spēju pildīt jebkura veida darba pienākumus. Viņu uzskata par daļēji darbnespējīgu, ja tā ir lielā mērā zaudējusi spēju pildīt savai profesionālajai kvalifikācijai atbilstošus darba pienākumus.

Pamata kritērijs, lai varētu saņemt invaliditātes pensiju, ir daļējas vai pilnīgas nespējas veikt peļņu nesošu darbību iestāšanās, fizisku vai garīgu spēju samazināšanās rezultātā, un neiespējamība atjaunot darbības pat pēc atjaunošanas darbā. Darbnespēju novērtē reizi 5 gados, izņemot gadījumus, kad medicīniskā informācija neļauj cerēt uz šīs darbības uzlabošanos pirms šī perioda beigām, un tad to novērtē vienu reizi ilgākā periodā.

Invaliditātes pensiju darbnespējas gadījumā izmaksā personai, kura vienlaicīgi atbilst visiem šiem noteikumiem:

- viņi ir darbnespējīgi;
- -viņi var pierādīt, ka ir izdarījuši iemaksas visu apdrošināšanas segumam nepieciešamo periodu (no iemaksām atkarīgie un no iemaksām neatkarīgie periodi);
- darbnespēja ir iestājusies likumā īpaši norādītajos periodos, piemēram, apdrošināšanas, algota darba, bezdarbnieku pabalsta saņemšanas, sociālās apdrošināšanas pabalsta saņemšanas (slimības vai aprūpes) periodā, vai vēlākais 18 mēnešus pēc to beigšanās.

Nepieciešamie iemaksu un no iemaksām neatkarīgie periodi ir atkarīgi no apdrošinātā vecuma, darbnespējas iestāšanās brīdī:

- 1 gads, ja darbnespēja iestājas pirms apdrošinātais sasniedzis 20 gadu vecumu;
- 2 gadi, ja darbnespēja iestājas vecumā no 20 līdz 22 gadiem;
- 3 gadi, ja darbnespēja iestājas vecumā no 22 līdz 25 gadiem;
- 4 gadi, ja darbnespēja iestājas vecumā no 25 līdz 30 gadiem;
- 5 gadi, ja darbnespēja iestājas pēc 30 gadu vecuma.

Personām, kuru darbnespēja ir iestājusies pēc 30 gadu vecuma, pieprasītajam 5 gadu periodam ir jāiekļaujas 10 gadu laikā, pirms invaliditātes pensijas pieprasījuma vai pirms darbnespējas iestāšanās dienas.

Arodapmācības pensija (*Renta szkoleniowa*)

Tiesības uz arodapmācības pensiju piešķir jebkurai personai, kura atbilst nepieciešamajiem noteikumiem, lai varētu saņemt invaliditātes pensiju, un kura ir saņēmusi novērtējumu, kas atzīst profesionālas pārorientācijas lietderību, jo tā vairs nespēj pildīt savas pašreizējās funkcijas. Pēc arodapmācības pensijas piešķiršanas, pensiju organizācija iesaka minēto personu *poviat* Nodarbinātības birojam, lai viņai ļautu iziet arodapmācību, kas personu sagatavos jaunu darba pienākumu pildīšanai. Arodapmācības pensiju piešķir uz 6 mēnešiem, taču šo laiku var saīsināt vai pagarināt.

Pensijas piešķiršanas laikposmu saīsina, ja *starost* (*poviat* administratīvā amatpersona) informē pensijas piešķiršanas iestādi par to, ka:

- nav iespējams attiecīgajai personai nodrošināt jaunu darbavietu;
- attiecīgā persona nevēlas pārkvalificēties.

Minēto laikposmu var pēc vajadzības pagarināt, lai persona varētu pabeigt pārkvalificēšanās apmācību, bet ne vairāk kā par 30 mēnešiem. Tādējādi arodapmācības pensiju drīkst saņemt ne ilgāk kā 36 mēnešus.

ādas izmaksas tiek segtas?

Invaliditātes pensijas apmēru aprēķina:

- invaliditātes pensija pilnīgas darbnespējas gadījumā:
  - i. 24 % no pamata apmēra,
  - ii. 1,3 % no aprēķina bāzes par katru iemaksu periodu gadu,
  - iii. 0,7 % no aprēķina bāzes par katru no iemaksām neatkarīgo periodu gadu,
  - iv. 0,7% no aprēķinu bāzes par katru gadu, kas nepieciešams, lai sasniegtu 25 darba stāža gadus, sākot no invaliditātes pensijas pieprasījuma iesniegšanas dienas līdz dienai, kad invaliditātes pensijas saņēmējs sasniedz 60 gadu vecumu.
- invaliditātes pensija daļējas darbnespējas gadījumā: 75 % no invaliditātes pensijas pilnīgas darbnespējas gadījumā;
- invaliditātes pensija un papildu aprūpes pabalsts pilnīgas darbnespējas gadījumā un sakarā ar nespēju dzīvot patstāvīgi;
- arodapmācības pensija: 75 % no invaliditātes pensijas aprēķinu bāzes, bet tās apjoms nevar būt mazāks par vismazāko invaliditātes pensiju daļējas darbnespējas gadījumā.

Kādos gadījumos tiek piešķirti invaliditātes pabalsti?

Darbnespēju izvērtē Sociālās apdrošināšanas institūta (*ZUS*) apstiprināts ārsts, kurš sniedz slēdzienu. Slēdziens palīdz atbildīgajai pensijas iestādei pieņemt lēmumu par pabalstiem, kuri ir atkarīgi no noteiktās darbnespējas.

Ieinteresētā persona var pārsūdzēt *ZUS* apstiprinātā ārsta sniegto slēdzienu *ZUS* novērtēšanas komisijā 14 dienu laikā pēc pirmā slēdziena. Pārsūdzību var iesniegt ar *ZUS* kompetentās organizatoriskās vienības starpniecību, vadoties pēc attiecīgās personas dzīvesvietas.

VI nodaļa. Vecuma pensijas un pabalsti

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti vecuma pabalsti?

Ar 1999. gadā Polijā veikto sociālās apdrošināšanas shēmas reformu tika ieviesti atšķirīgi vecuma pensijas piešķiršanas kritēriji atkarībā no apdrošināto vecuma (*emerytura*). Ir paredzēti dažādi noteikumi attiecībā uz trīs vecuma grupām:

- pirms 1949. gada 1. janvāra dzimušām personām;
- laikā no 1949. gada 1. janvāra līdz 1968. gada 31. decembrim dzimušām personām;
- pēc 1968. gada 31. decembra dzimušām personām.

Pirms 1949. gada 1. janvāra dzimušas personas ir tiesīgas saņemt vecuma pensiju sākot no brīža, kad viņas atbilst šādiem noteikumiem:

- persona ir sasniegusi pensijas vecumu, sievietei – 60 un vīrietim – 65 gadu vecumu.
- ir dokumentēts, ka persona ir izdarījusi iemaksas visu apdrošināšanas segumam nepieciešamo apdrošināšanas periodu, proti – 20 gadi sievietēm un 25 gadi vīriešiem.

No 2013. gada 1. janvāra pensionēšanās vecums pakāpeniski palielināsies par vienu mēnesi par katrām trīs mēnešiem katrā vecuma grupā, līdz sasniegs 67 gadus gan vīriešiem, gan sievietēm. Pirmie, uz kuriem šīs izmaiņas attiecas, ir 1953. gadā dzimušas sievietes un 1949. gadā dzimuši vīrieši.

Tiesības saņemt vecuma pensiju var tikt piešķirtas arī pēc 15 gadu apdrošināšanas perioda sievietēm un 20 gadu apdrošināšanas perioda vīriešiem. Pat ja šo personu vecuma pensija ir mazāka par apdrošināšanas shēmas garantēto minimālo pensiju, tā netiek palielināta līdz minimālās pensijas apmēram.

Pirms 1949. gada 1. janvāra dzimušas personas var saņemt arī priekšlaicīgu pensiju, ja viņas atbilst šādiem noteikumiem:

- jebkura sieviete, kura ir sasniegusi 55 gadu vecumu un ir izpildījusi vismaz 30 gadu iemaksu un no iemaksām neatkarīgu periodu, vai, ja viņa ir atzīta par pilnīgi darbnespējīgu- vismaz 20 gadu iemaksu un no iemaksām neatkarīgu periodu;
- jebkurš vīrietis, kurš sasniedz 60 gadu vecumu un kurš ir izpildījis vismaz 35 gadu iemaksu un no iemaksām neatkarīgu periodu, vai vismaz 25 gadu iemaksu un no iemaksām neatkarīgu periodu, ja viņš ir atzīts par pilnīgi darbnespējīgu.

Priekšlaicīgi pensionēties var arī personas, kuras ir izpildījušas 20 gadu apdrošināšanu sievietēm un 25 gadu apdrošināšanu vīriešiem, no kuriem 15 gadus (atsevišķos gadījumos 10 gadus) par darbu īpašos apstākļos vai specifiskās darba vietās. Personas, kuras atbilst augstākminētajiem noteikumiem, var pensionēties tādā vecumā, kuru, attiecībā uz īpašām profesionālajām kategorijām, nosaka Regula par darba ņēmējiem, kuri strādā īpašos apstākļos vai kuri pilda specifiskus darba pienākumus.

Dažas īpašas apdrošināto kategorijas, kara invalīdi vai karavīri, valsts iestāžu darbinieki, skolotāji, ogļrači vai dzelzceļnieki, arī izmanto labvēlīgākus noteikumus vecuma pensijas saņemšanai.

Personām, kas dzimušas no 1949. gada 1. janvāra līdz 1968. gada 31. decembrim, ir tiesības uz priekšlaicīgu pensionēšanos saskaņā ar tādiem pašiem noteikumiem, kā iepriekš minēts, ar nosacījumu, ka tās atbilst šādiem diviem nosacījumiem:

- šīs personas nav reģistrējušās nevienā atvērtā pensiju fondā;
- 2008. gada 31. decembrī personas atbilda tiesību aktos noteiktajiem nosacījumiem par tiesībām uz vecuma pensiju.

Pēc 1948. gada 31. decembra dzimušie apdrošinātie, kuri līdz 2008. gada 31. decembrim vēl nebūs sasnieguši nepieciešamo pensijas vecumu, lai varētu saņemt vecuma pensiju (īpašos apstākļos vai noteiktā darba vietā strādāta darba dēļ, vai radoša vai mākslinieciska darba dēļ), ogļraču vecuma pensiju, vecuma pensiju par ogļrača darbu noteiktos periodos vai dzelzceļnieku vecuma pensiju, tad sievietes 60 gadu vecumā un vīrieši 65 gadu vecumā var pensionēties, ja 1999. gada 1. janvārī viņi ir izpildījuši:

- īpašos apstākļos vai specifiskā darba vietā strādāta darba periodu, kas garantē tiesības uz vecuma pensiju pirms 60 gadu vecuma (sievietēm) un 65 gadu vecuma (vīriešiem).
- vismaz 20 gadu sievietēm un 25 gadu vīriešiem iemaksu un no iemaksām neatkarīgu periodu.

No 2009. gada dažiem darba ņēmējiem, kas strādājuši līdz 1999. gada 1. janvārim un/vai no 2008. gada 31. decembra, īpašos gadījumos vai īpašu darba apstākļu dēļ var būt arī tiesības uz pārejas pensiju (*emerytura pomostowa*). Pārejas pensiju drīkst pieprasīt personas, kas sasniegušas 55 gadu vecumu (sievietes) vai 60 gadu vecumu (vīrieši) un kuras apdrošināšanas laikposms ir vismaz 20 gadi (sievietēm) vai 25 gadi (vīriešiem), tostarp 15 gadi nostrādāti ar īpašiem nosacījumiem vai īpašos darba apstākļos, kā arī atbilst citiem nosacījumiem. Darba attiecību pārtraukšana ir papildu nosacījums pensijas piešķiršanai. Pensijas apmērs tiek aprēķināts tāpat kā „jaunās” vecuma pensijas apmērs. Tomēr, neskatoties, kādā vecumā attiecīgā persona faktiski ir pensionējusies, vienmēr tiek ņemts vērā aprēķinātais vidējais dzīves ilgums 60 gadu vecumā. Tiesības uz pārejas pensiju tiek zaudētas vienu dienu pirms datuma, kurā persona iegūst tiesības uz vecuma pensiju, vai, ja personai nav tiesību uz vecuma pensiju, — vienu dienu pirms datuma, kad iestājas tiesību aktos noteiktais pensionēšanās vecums.

Pēc 1968. gada 31. decembra dzimušas personas būs tiesīgas saņemt vecuma pensiju sievietēm sasniedzot 60 gadu vecumu un vīriešiem 65 gadu vecumu. Šādā gadījumā viņām nav jāizpilda nekāds minimālais apdrošināšanas periods, lai būtu tiesīgas saņemt vecuma pensiju. Šīs kategorijas apdrošinātajiem vecuma pensijas apmērs tiek noteikts daļot aprēķinu bāzi ar vidējo atlikušo personas dzīves ilgumu pensijā aiziešanas brīdī.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Tālāk minēto vecuma pensiju apmērs ir atkarīgs no šādiem elementiem:

- aprēķinu bāzes apmērs;
- iemaksu un no iemaksām neatkarīgo periodu skaits, kurus ir izpildījis apdrošinātais;
- faktiskais aprēķinu bāzes apmērs brīdī, kad iestājas tiesības uz pensiju.

Vecuma pensijas aprēķinu bāze ir tā, ko piemēro sociālā nodrošinājuma vai vecuma pensiju iemaksām atbilstoši Polijas tiesību aktu noteikumiem, kuras tika maksātas

10 nepārtrauktu gadu laikā, un tos izvēlās no pēdējiem 20 gadiem tieši pirms pensijas pieprasījuma gada.

Apdrošinātais var norādīt arī vidējo aprēķinu bāzi sociālajam iemaksām par 20 brīvi izvēlētiem gadiem no visa apdrošināšanas perioda, ar mērķi noteikt vecuma pensijas aprēķina bāzi.

Šo aprēķinu bāzi nosaka, reizinot individuālās aprēķinu bāzes koeficientu ar aprēķinu bāzes apmēru.

Pamata apmērs ir 100 % no vidējās algas, no kā atskaita veiktās sociālās apdrošināšanas iemaksas iepriekšējā kalendārajā gadā. Pamatsummā nosaka uz gada bāzes, un tā ir derīga no katra gada 1. marta līdz nākošā gada februāra mēneša pēdējai dienai.

Vecuma pensijas apjoms sasniedz:

- 24 % no pamata apmēra, kā iepriekš minēts;
- 1,3 % no tā aprēķina bāzes par katru iemaksu perioda gadu;
- 0,7 % no aprēķina bāzes par katru no iemaksām neatkarīgu periodu gadu, ņemot vērā īpašus noteikumus.

Tiesību aktos noteiktā minimālā pensija ir PLN 799,18 (EUR 189), bet maksimālā — 100 % apmērā no atsaucēs algas.

No iemaksām neatkarīgo periodu skaitu var ņemt vērā 1/3 apmērā no iemaksu periodiem.

Pēc 1968. gada 31. decembra dzimušām personām pensijas aprēķinu bāze atbilst apdrošinātā samaksāto iemaksu apjomam līdz tā mēneša beigām, kurā piešķir tiesības uz vecuma pensiju. To veido vecuma pensijas apdrošināšanas iemaksas, gada pieaugumu un paaugstināts sākuma kapitāls (apdrošināto sedza apdrošināšana pirms 1999. gada 1. janvāra).

Apdrošinātā vecumu pensionēšanās dienā izsaka gados un mēnešos. Vidējais atlikušās dzīves ilgums ir statistisks skaitlis, ko izmanto, lai noteiktu mēnešu skaitu par kuriem vidēji tiks izmaksāta vecuma pensija. Šo mēnešu skaita pārsniegšana nekādi neietekmē ne apmēru, ne nākotnē maksājamo pensiju paaugstināšanas principu.

Kādos gadījumos tiek piešķirti vecuma pabalsti?

Katram iemaksu veicējam ir jāiesniedz sociālā nodrošinājuma pieprasījums 7 dienu laikā no apdrošināšanas pienākuma spēkā stāšanās brīža (tātad no darba līguma parakstīšanas brīža, ja viņš ir algots darba ņēmējs, un no individuālās darbības uzsākšanas, ja viņš ir pašnodarbināta persona). Visām personām, kuras sedz obligātā vecuma un invaliditātes pensiju apdrošināšana, ir jāiesniedz šis pieprasījums.

Personas, kuras sedz sociāla apdrošināšana brīvprātīgas dalības ietvaros, var iesniegt šo pieprasījumu jebkurā laikā. Sociāla nodrošinājuma pieprasījums ir jāiesniedz *ZUS* uz īpašas veidlapas, *ZUS* izveidota elektroniskā dokumenta, kurš ir nodots iemaksu veicēja rīcībā, vai šī dokumenta kvalitatīvas drukātas kopijas veidā.

VII nodaļa. Apgādnieka zaudējuma pabalsti

Kādos gadījumos tiek piešķirti apgādnieka zaudējuma pabalsti?

Apgādnieka zaudējuma pensiju (*renta rodzinna*) izmaksā ģimenes locekļiem, kuri piedzīvo apdrošinātā, kurš savā nāves brīdī saņēma vecuma vai invaliditātes pensiju darbnespējas gadījumā, vai apdrošinātā, kurš atbilda noteikumiem, lai varētu pretendēt uz vecuma vai invaliditātes pensiju darbnespējas gadījumā, nāvi. Brīdī, kad tiek novērtētas apgādnieku zaudējušā tiesības uz pensiju, tiek pieņemts, ka miruši persona bija pilnīgi darbnespējīga.

Uz apgādnieka zaudējuma pensiju var pretendēt šādas personas:

- bērni, tajā skaitā apdrošinātā bērni, dzīvesbiedra vai adoptētie bērni, kuri nav sasnieguši 16 gadu vecumu, vai mācību turpināšanas gadījumā 25 gadu vecumu. Pensiju izmaksā bērniem bez vecuma ierobežojuma, ja tie ir atzīti par pilnīgi darbnespējīgiem pirms 16 gadu vecuma, vai 25 gadu vecuma, ja viņi vēl joprojām mācās;
- mazbērni, brāļi un māsas un citi bērni, kurus ir audzinājis un uzturējis apdrošinātais pirms viņi sasnieguši pilngadību, ja viņi atbilst abiem šiem noteikumiem:
  - i. darba ņēmējs vai pensionārs viņus bija pieņēmis vismaz gadu pirms savas nāves, izņemot gadījumu, ja nāve ir iestājusies nelaiemes gadījuma rezultātā;
  - ii. ja viņiem nav tiesības uz nekādu apgādnieka zaudējuma pensiju par viņu vecākiem, ja vecāki ir nespējīgi viņus uzturēt, vai, ja darba ņēmējs, pensionārs vai viņa laulātais ir likumīgie bērnu aizbildņi saskaņā ar tiesas lēmumu.
- atraitne/atraitnis, ja laulātais nāves brīdī bija sasniedzis 50 gadu vecumu vai bija darbnespējīgs. Ja persona nav sasniegusi šo vecumu, bet audzina vismaz vienu bērnu, mazbērnu vai brāli vai māsu, kas ir jaunāks par 16 gadiem un var pretendēt uz apgādnieka zaudējuma pensiju par mirušo personu, tad viņai ir tiesības saņemt šo pensiju. Ja mirušās personas bērns, mazbērns, brālis vai māsa turpina mācīties, tad atraitne/atraitnis arī var pretendēt uz apgādnieka zaudējuma pensiju līdz bērns sasniedz 18 gadu vecumu. Persona var arī pretendēt uz šo pensiju, ja rūpējas par bērnu, kurš ir pilnīgi darbnespējīgs. Atraitne/atraitnis, kas sasniedz 50 gadu vecumu vai ir atzīta(-īts) par darbnespējīgu 5 gadu laikā pēc dzīvesbiedra nāves vai laikā, kad vairs nerūpējas par bērnu, kurš ir jaunāks par 16 gadiem (18 gadiem, ja bērns turpina mācīties), vai par bērnu, kurš ir atzīts par pilnīgi darbnespējīgu, arī var saņemt apgādnieka zaudējuma pensiju. Šķirusies persona vai atraitne, kura dzīvesbiedra nāves brīdī nedzīvoja ar to kopā, var pretendēt uz apgādnieka zaudējuma pensiju, ja papildus atraitnei/atraitnim piemērojamiem noteikumiem dzīvesbiedra nāves brīdī nelaiķis ir izmaksājis uztura pensiju saskaņā ar tiesas lēmumu vai tiesas apstiprinātu vienošanos.
- vecāki var pretendēt uz apgādnieka zaudējuma pensiju, ja viņi atbilst tādiem pašiem noteikumiem, kādus piemēro atraitnēm/atraitņiem, vai ja viņu mirušais bērns lielā mērā bija atbildīgs par viņu uzturēšanu.

Ja atraitne, atraitnis vai bērns apprecas, viņš nezaudē tiesības uz apgādnieka zaudējuma pensiju.

Apbedīšanas pabalsts (*Zasiłek pogrzebowy*)

Tiek piešķirts apbedīšanas pabalsts, ja ir miris:

- apdrošinātais;
- persona, kura saņem vecuma vai invaliditātes pensiju;
- persona, kura savā nāves brīdī nesaņem pensiju, bet atbilst visiem noteikumiem, lai varētu uz to pretendēt;
- Iepriekšminētajā pirmajā un otrajā punktā minēto personu ģimenes locekļi.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Apgādnieka zaudējuma pensijas apmērs

- -vienam tiesīgajam: 85 % no pensijas, uz kuru varēja pretendēt mirušais apdrošinātais;
- diviem tiesīgajiem: 90 % no pensijas, uz kuru varēja pretendēt mirušais apdrošinātais;
- trīs tiesīgajiem vai vairāk: 95 % no pensijas, uz kuru varēja pretendēt mirušais apdrošinātais.

Tiesību aktos noteiktā minimālā pensija ir PLN 799,18 (EUR 189). Visi ģimenes locekļi, kuri var pretendēt uz apgādnieka zaudējuma pensiju, saņem apgādnieka zaudējuma kombinēto pensiju, kura nepieciešamības gadījumā tiek līdzīgās daļās sadalīta starp tiesīgajiem.

Pabalstu par bērnu izdevumiem piešķir vienu reizi. To var piešķirt personai, kura ir uzņēmusies bērnu izdevumus, vai arī darba devējam, sociālās palīdzības centram, komūnai, *poviat* (apgabalam), vai baznīcas vai reliģiska rakstura juridiskai personai ar nosacījumu, ka tie ir veikuši bērnu izdevumu apmaksu. Pabalsts par bērnu izdevumiem ir vienreizējs pabalsts līdz PLN 4 000 (EUR 948) apmērā. Tiesības uz šo pabalstu beidzas, ja pieprasījums netiek iesniegts 12 mēnešu laikā pēc tās personas nāves dienas, kuras vārdā šis pabalsts varētu tikt piešķirts.

Kādos gadījumos tiek piešķirti apgādnieka zaudējuma pabalsti?

Lēmumu par vecuma vai apgādnieka zaudējuma pensijas piešķiršanu pieņem kompetentā pensiju organizācija atkarībā no pieprasītāja dzīvesvietas. Pensijas piešķiršanas procedūra sākas ar attiecīgās personas pieprasījuma iesniegšanu. Jebkurā gadījumā pensiju organizācija izlemj 30 dienu laikā pēc pēdējā nosacījuma, kas piešķir tiesības uz pensiju, izpildīšanās.

Pieprasītājam ir tiesības pārsūdzēt pensiju organizācijas lēmumu. Jebkura persona, kura nav apmierināta ar pieņemto lēmumu, ir tiesīga iesniegt pārsūdzību rajona Darba un sociālās apdrošināšanas tiesā mēneša laikā pēc šī lēmuma saņemšanas. Šī pārsūdzība ir jāiesniedz ar pensiju organizācijas, kas ir pieņēmusi šo lēmumu, starpniecību.

VIII nodaļa. Pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām

Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām?

Vairākumam personu, kurām ir profesionāla nodarbošanās, ir jāreģistrējas obligātajai nelaimes gadījumu darbā un arodslimību apdrošināšanai. Šai apdrošināšanai nav iespējams reģistrēties brīvprātīgi.

No nelaimes gadījumu apdrošināšanas maksā slimības pabalstus, invaliditātes pensiju, ar nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām saistītus pabalstus.

Slimības pabalsti

- slimības pabalsts (*zasilek chorobowy*), ko izmaksā apdrošinātajam, kura darbnespēju ir izraisījis nelaimes gadījums darbā vai arodslimība. To piešķir, neatkarīgi no nelaimes gadījuma darbā apdrošināšanas perioda ilguma, sākot ar pirmo darbnespējas dienu, ko izraisījis nelaimes gadījums darbā vai arodslimība;
- rehabilitācijas pabalsts (*świadczenie rehabilitacyjne*), ko izmaksā apdrošinātajam, kurš vairs nevar saņemt slimības pabalstu tomēr ir darbnespējīgs, bet kura ārstēšanās vai terapeitiskās rehabilitācijas turpināšana nodrošina darbību atjaunošanu. To var saņemt ne ilgāk kā 12 mēnešus;
- kompensācijas pabalstu (*zasilek wyrównawczy*) izmaksā apdrošinātajam darba ņēmējam, kura alga ir samazinājusies pastāvīgas vai ilgstošas invaliditātes rezultātā.

Sīkāku informāciju par šiem pabalstiem skatīt [nodaļā par slimības naudas pabalstiem](#).

Invaliditātes pensija (*Renta*)

- arodapmācību pensiju (*renta szkoleniowa*) izmaksā apdrošinātajam, kura profesionālās pārkvalificēšanās nepieciešamība tika izvērtēta pēc tā darbnespējas, kura radusies nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā, attiecībā uz viņa iepriekšējo nodarbošanos, skatīt [nodaļu par invaliditātes pabalstiem](#);
- apgādnieka zaudējuma pensiju (*renta rodzinna*) izmaksā apdrošinātā vai personas, kura saņem invaliditātes pensiju nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības dēļ, ģimenes locekļiem. Sīkāku informāciju skatīt [nodaļā par apgādnieka zaudējuma pabalstiem](#);
- invaliditātes pensiju darbnespējas gadījumā (*renta zytułu niezdolnosci do pracy*) izmaksā apdrošinātai personai, kas ir kļuvusi darbnespējīga nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības dēļ.

Pabalsti (*Zasiłki*)

- Vienreizēja kompensācija (*jednorazowe odszkodowanie*), ko izmaksā apdrošinātajam, kurš cieš no pastāvīgas vai ilgstošas invaliditātes, kas radusies nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā;
- vienreizēja kompensācija (*jednorazowe odszkodowanie*) noteiktā apmērā, ko izmaksā nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības rezultātā mirušā apdrošinātā vai

personas, kurai ir piešķirta invaliditātes pensija pēc nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības, ģimenes locekļiem;

- visu izdevumu, kas saistīti ar zobārstniecības aprūpi un profilaktiskajam potēm, segšana, papildus ortopēdisko palīg līdzekļu izsniegšanai likuma noteiktajās robežās.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Invaliditātes pensija, ko piešķir darbnespējas gadījumā, ir:

- 24 % no pamata apmēra,
- 1,3 % no aprēķina bāzes par katru iemaksu periodu gadu,
- 0,7 % no aprēķina bāzes par katru no iemaksām neatkarīgo periodu gadu,
- 0,7 % no aprēķinu bāzes par katru atlikušo gadu, lai sasniegtu 25 iemaksu un no iemaksām neatkarīgo periodu gadus, sākot no invaliditātes pensijas pieprasījuma iesniegšanas dienas līdz dienai, kad saņēmējs sasniedz 60 gadu vecumu (t. i. hipotētiskais dienests).

Invaliditātes pensija, ko piešķir darbnespējas gadījumā, un arodapmācības pensija, ko piešķir pēc nelaimes gadījuma darbā vai arodslimības, nevar būt zemāka par:

- 60 % no daļēji darbnespējīgas personas invaliditātes pensijas aprēķina bāzes;
- 80 % no daļēji darbnespējīgas personas invaliditātes pensijas aprēķina bāzes;
- 100 % no personas, kura saņem arodapmācības pensiju, invaliditātes pensijas aprēķina bāzes.

Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām?

Arodslimības, slimības, ko izraisījis nelaimes gadījums darbā, vai arī grūtniecības laikā iegūtas slimības gadījumā Sociālās apdrošināšanas institūts izmaksā 100 % no atsaucē algas. Ja arodslimības upuris ir bijis pakļauts riskam, strādājot pie vairākiem darba devējiem, tad pabalstu maksā tikai pēdējais no tiem.

IX nodaļa. Ģimenes pabalsti

Kādos gadījumos tiek piešķirti ģimenes pabalsti?

Ģimenes pabalstus var pieprasīt tās personas, kuras atbilst šiem abiem noteikumiem:

- viņas dzīvo Polijā pabalsta laikā, t. i., periodā, kura laikā viņas saņem pabalstu;
- viņu ģimenes mēneša ienākumi nepārsniedz PLN 504 (EUR 119) uz katru ģimenes locekli, vai PLN 583 (EUR 138) uz katru ģimenes locekli ģimenē, kurā aug bērns invalīds.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Ģimenes pabalsts un tā piemaksas (*dodatki*) ir ģimenes pabalsti (*zasiłek rodzinny*).

Ģimenes pabalstu izmaksā sākot no bērna dzimšanas līdz 18 gadu vecumam vai līdz viņa mācību beigām, bet ne ilgāk kā līdz 21 gada vecumam, vai līdz 24 gadu vecumam, ja bērns turpina mācīties un ir ar vidēju vai smagu invaliditāti. To izmaksā katru mēnesi. Līdztekus ģimenes pabalstiem var piešķirt arī noteiktas piemaksas:

- vienreizēja piemaksa par bērna piedzimšanu (*dodatek z tytułu urodzenia dziecka*), kuru var piešķirt līdz pat bērna pirmajai dzimšanas dienai;
- bērna kopšanas pabalsts, ko izmaksā personai vecāku atvaļinājuma laikā (*dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego*), ar nosacījumu, ka viņa ir strādājusi vismaz 6 mēnešus tieši pirms atvaļinājuma tiesību piešķiršanas. Šīs piemaksas piešķir uz laiku, kas nepārsniedz 24 mēnešus, 36 mēnešus, ja minētā personas audzina vairākus vienlaicīgi dzimušus bērnus, vai 72 mēnešus, ja bērns ir invalīds;
- piemaksu vientuļai personai par bērna audzināšanu (*dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka*) piešķir bērna vientuļajai mātei vai tēvam, bērna faktiskajam aizbildnim vai likumīgajam aizbildnim, ja nav tiesas lēmuma, kas paredz, ka bērna otrajam vecākam jāmaksā alimenti šī vecāka nāves dēļ vai tādēļ, ka bērna tēvs ir nezināms. Šīs piemaksas var tikt piešķirtas personai, kura turpina mācīties un kuras abi vecāki ir miruši. Piemaksu summa ir lielāka ģimenēm, kuras audzina bērnu invalīdu vai kuru ģimenes ienākumi uz katru ģimenes locekli nepārsniedz 50 % no noteiktā līmeņa.
- daudz bērnu ģimenes pabalstu (*dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej*) izmaksā reizi mēnesī par trešo un katru nākamo bērnu, kam ir tiesības uz ģimenes pabalstiem;
- piemaksu par bērna invalīda arodapmācību un rehabilitāciju (*dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego*) piešķir bērnam vecumā līdz 16 gadiem, ja viņa invaliditāte ir apstiprināta ar oficiālu izziņu vai, ja bērns ir vecumā no 16 līdz 24 gadiem, ar oficiālu izziņu, kas apliecina vidēju vai smagu invaliditāti;
- piemaksa par mācību gada uzsākšanu (*dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego*), ko izmaksā reizi gadā mācību gada sākumā;
- piemaksa par bērna mācībām tālu no dzīvesvietas (*dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania*), ko izmaksā, lai segtu izmaksas par dzīvesvietu un transportu līdz mācību iestādes atrašanās vietai. Šīs piemaksas veic 10 mēnešus gadā.

Ģimenes pabalstos ietilpst arī palīdzības pabalsti, t. i., medicīniskās aprūpes uzturņa un kopēja pabalsts.

Medicīniskās aprūpes uzturņa (*Zasilek pielęgnacyjny*)

uz piemaksām tiesīgās personas ir bērni invalīdi, kas ir jaunāki par 16 gadiem, un personas, vecākas par 16 gadiem, kuru smagā vai vidēji smagā invaliditāte ir oficiāli apstiprināta un ir iestājusies pirms sasniegts 21 gada vecums. Šīs piemaksas tiek piešķirtas arī personām, kas ir vecākas par 75 gadiem un kuras nevar pretendēt uz kopšanas piemaksām kā vecuma vai invaliditātes pensijas papildinājumu. Šo pabalstu piešķir neatkarīgi no ģimenes ienākumiem.

Kopēja pabalsts (*Świadczenie pielęgnacyjne*)

Kopēja pabalstu maksā cilvēkiem, kuri bērna aprūpes dēļ bija spiesti pārtraukt strādāt. Pabalstu var izmaksāt bērna mātei, tēvam, bērna faktiskajam aizbildnim vai jebkurai citai personai, kurai ir pienākums maksāt alimentus, ja šī persona nestrādā vai pamet darbu vai citu peļņu nesošu nodarbošanos, lai rūpētos par bērnu, kuram:

- ir izsniegta oficiāla izziņa, ar kuru apstiprināta invaliditāte un apliecināts, ka bērnam vajadzīga pastāvīga vai ilgtermiņa aprūpe, vai citas personas sniegta palīdzība, jo bērnam ir būtiski samazināta spēja būt neatkarīgam un viņam ir ikdienā pastāvīgi vajadzīga aizbildņa palīdzība ārstēšanas, rehabilitācijas un audzināšanas procesā;
- ir izsniegta oficiāla izziņa, kas apliecina smagu invaliditāti.

Šo pabalstu piešķir neatkarīgi no ģimenes ienākumiem.

Kādos gadījumos tiek piešķirti ģimenes pabalsti?

Ģimenes pabalstus var pieprasīt:

- abi vecāki;
- viens no vecākiem;
- bērna likumīgais aizbildnis;
- bērna faktiskais aizbildnis, persona, kura rūpējas par bērnu un ir iesniegusi šī bērna adopcijas prasību tiesā;
- jebkura pilngadīga persona, kura turpina mācīties, bet kura vairs nav savu vecāku aizgādībā, jo vecāki ir miruši, vai ja viņš saņem no saviem vecākiem uztura pabalstu atbilstoši tiesas lēmumam, ar noteikumu, ka tiesas rīkojums par uztura pabalstu ticis izdots pirms brīža, kad students sasniedz pilngadību.

X nodaļa. Bezdarbs

Kādos gadījumos jums tiek piešķirti bezdarbnieka pabalsti?

Polijā sociālais nodrošinājums pret bezdarbu ir valsts noteikts un obligāts. Tas attiecas gan uz algotiem darba ņēmējiem, gan pašnodarbinātām personām. Pašnodarbinātās personas pašas veic iemaksas Darba fondā, turpretī algoto darba ņēmēju iemaksas Darba fondā pilnībā veic viņu darba devējs. Lai iekļautos sociālajā nodrošinājumā pret bezdarbu, mēneša ienākumiem jābūt vienādiem vai lielākiem par minimālo algu.

Bezdarbnieks ir tiesīgs uz pabalstu par katru kalendāro dienu sākot no 7. dienas pēc viņa reģistrācijas apgabala (*poviat*) kompetentajā Nodarbinātības dienestā:

- ja nav šim bezdarbniekam piemērota darba, arodapmācības, prakses vai arodapmācības prakses piedāvājuma pie darba devēja, vai sabiedriski lietderīga darba piedāvājuma, un
- ja bezdarbnieks ir strādājis vismaz 365 dienas pēdējo 18 mēnešu laikā pirms reģistrācijas, un ja viņš ir saņēmis algu, kuras apmērs nav mazāks par minimālo noteikto algu, no kuras ir jāveic iemaksas Darba fondā, vai ja viņš atbilst nepieciešamajiem noteikumiem izpildot citu periodu, kas viņam ļautu pretendēt uz bezdarbnieku pabalstu.

Priekšlaicīgas pensionēšanās pabalsts (*Świadczenie przedemerytalne*)

Priekšlaicīgas pensionēšanas pabalsti ir paredzēti personām, kuras ir zaudējušas darbu un neatbilst pensionēšanās noteikumiem. Uz tiem var pretendēt personas, kuras ir tuvu pensijas vecumam un ir zaudējušas darbu no darba devēja atkarīgu iemeslu dēļ. Priekšlaicīgas pensijas pabalstus var saņemt arī personas, kurām ir bezdarbnieka statuss un kuras:

- saņem bezdarbnieka pabalstu jau 6 mēnešus un šī perioda beigās vēl ir reģistrētas kā darba meklētāji;
- bezdarbnieka pabalsta saņemšanas laikā bez pamatota iemesla nav atteikušās no atbilstoša darba, peļņu nesošas nodarbošanās, no subsidēta darba vai sabiedriski lietderīga darba piedāvājuma;
- iesniedz priekšlaicīgas pensijas pabalsta pieprasījumu likumā noteiktajā termiņā.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Šobrīd bezdarbnieka pabalsta pamata bruto apmērs pirmajos trīs mēnešos ir PLN 794,20 (EUR 188) mēnesī un pēc tam — PLN 623,60 (EUR 148) mēnesī. Bezdarbnieks, kuram periods, kas dod tiesības uz pabalstu, ir mazāks par 5 gadiem, var pretendēt uz pabalstu 80 % apmērā no pamatsummas. Bezdarbnieks, kuram periods, kas dod tiesības uz pabalstu, ir vismaz 20 gadi, var pretendēt uz pabalstu 120 % apmērā no pamatsummas.

Bezdarbnieka pabalsta saņemšanas ilgums ir jo īpaši atkarīgs no bezdarba līmeņa apgabalā, kurā bezdarbnieks dzīvo, un tas var būt vai nu 6 mēneši vai 12 mēneši, proti:

- 6 mēneši apgabalos, kuros bezdarba līmenis ir zemāks par 150 % no valsts vidējā bezdarba līmeņa;

- 12 mēneši apgabalos, kuros bezdarba līmenis ir vismaz 150 % no valsts vidējā bezdarba līmeņa, vai gadījumā, ja pabalsta pieprasītājs ir nostrādājis tiesību iegūšanai nepieciešamo 20 gadu periodu un ir vecāks par 50 gadiem, vai arī tad, ja pieprasītāja laulātais ir bezdarbnieks, kam nav tiesību saņemt piemaksu, un viņu apgādībā ir vismaz viens bērns, kas ir jaunāks par 15 gadiem.

Kādos gadījumos tiek piešķirti bezdarbnieka pabalsti?

Pieprasījuma iesniedzējiem jābūt reģistrētiem nodarbinātības aģentūrā kā bezdarbniekiem. Periods līdz izmaksu sākumam ir septiņas kalendārās dienas. Jebkurš bezdarbnieks, kurš nav apmierināts ar lēmumu par bezdarbnieka pabalsta piešķiršanu, var iesniegt pārsūdzību augstākas instances tiesā 14 dienu laikā no lēmuma paziņošanas.

Priekšlaicīgas pensijas pabalstu piešķir, balstoties uz pieprasītāja iesniegumu. Attiecīgais pieprasījums ir jāiesniedz ZUS kompetentajā nodaļā atkarībā no pieprasītāja dzīvesvietas. Ir iespējams pārsūdzēt pensijas organizācijas pieņemto lēmumu tādā pašā veidā, kā vecuma vai invaliditātes pensijai.

XI nodaļa. Minimālais nodrošinājums

Kādos gadījumos tiek piešķirti pabalsti attiecībā uz minimālo nodrošinājumu?

Likumā par sociālo palīdzību paredzēts, ka personām un ģimenēm, kuru ienākumi nepārsniedz minimālo ienākumu kritēriju, ir tiesības uz dažiem no iemaksām neatkarīgiem pabalstiem.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Sociālā palīdzība ietver naudas pabalstus, pabalstus natūrā un sociālo darbu. Sociālās palīdzības pamata pabalsti ir šādi:

- pastāvīgais pabalsts (*zasilek stały*) personām, kuras ir pilnīgi darbnespējīgas sava vecuma vai invaliditātes dēļ, lai papildinātu viņu ienākumus;
- periodiskais pabalsts (*zasilek okresowy*) privātpersonām un ģimenēm bez ienākumiem, vai kuru ienākumi ir zemāki par likumā noteiktajiem, un kuru naudas līdzekļi ir nepietiekoši, lai nodrošinātu iztiku. Šis pabalsts tiek piešķirts privātpersonām un ģimenēm, hroniskas slimības, invaliditātes vai bezdarba gadījumā, un to saņemot var tikt saglabāti vai saņemtas tiesības uz citu sociālā nodrošinājuma shēmu pabalstiem;
- pabalsts īpašām vajadzībām (*zasilek celowy*) un īpašais individuālais pabalsts, vienreizēja maksājuma pabalsti, ko piešķir privātpersonām vai ģimenēm, lai tiem nodrošinātu īpašas pamatvajadzības;
- uzturnauda un aizdevums finansiālas neatkarības nodrošināšanai;
- palīdzība audžuģimenēm;
- palīdzība patstāvības nodrošināšanai un mācību turpināšanai;
- naudas pabalsts bēgļiem, lai segtu iztikas līdzekļus un izdevumus saistībā ar poļu valodas apguvi.

Sociālā palīdzība nodrošina arī pabalstus natūrā, piemēram, kredīta orderus, veselības apdrošināšanas iemaksas, sociālās apdrošināšanas iemaksas, bērnu rīkošanu un speciālistu konsultācijas.

Kādos gadījumos tiek piešķirti minimālā nodrošinājuma pabalsti?

Pabalstus natūrā piešķir centralizēto un vietējo administrāciju nodaļas sadarbībā ar tādām organizācijām kā fondi, asociācijas, katoļu baznīca, citas baznīcas un reliģiskās grupas, arodbiedrības, darba devēji, kā arī fiziskās un juridiskās personas. Naudas pabalstus administrē sociālās palīdzības centri, kuros jāiesniedz pieprasījums to piešķiršanai.

XII nodaļa. Ilgtermiņa aprūpe

Kādos gadījumos jums ir tiesības uz ilgtermiņa aprūpi?

Veselības apdrošināšana paredz, ka ilgtermiņa aprūpe jānodrošina pacientiem, kas saistīti pie gultas, un hroniskiem pacientiem, kam nav vajadzīga aprūpe slimnīcā, tomēr kuri nevar parūpēties par sevi un kuriem visu diennakti ir vajadzīga profesionāla aprūpe un medicīnas māsu palīdzība, kā arī pastāvīga ārstēšana.

Visu vecumu grupu iedzīvotājiem ir tiesības uz ilgtermiņa aprūpes pabalstiem (gan bērniem, gan pieaugušajiem). Galvenais kritērijs tiesību iegūšanai uz šāda veida pabalstu ir veselības stāvoklis, kas radies invaliditātes, darbnespējas vai vecuma dēļ.

Sociālo pensiju (*Renta socjalna*) maksā pieaugušajiem, kuri ir atzīti par pilnībā darbnespējīgiem tādu ķermeņa funkciju pasliktināšanās dēļ, kuras radušās:

- pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas vai
- mācību skolā vai augstākās izglītības iestādē laikā pirms 25 gadu vecuma sasniegšanas, vai
- doktorantūras studiju vai aspirantūras programmu (*aspirantura*) laikā.

Kādas izmaksas tiek segtas?

Ilgtermiņa aprūpe tiek nodrošināta kā pakāpeniski pabalsti natūrā un naudas pabalsti, ko reglamentē tiesību akti par vairākiem citiem riskiem (tostarp vecuma, invaliditātes, apgādnieka nāves un veselības aprūpes apdrošināšanu) un par sociālo palīdzību.

Naudas pabalsti tiek noteikti, pamatojoties uz ienākumu līmeni (ienākumiem, pensijām, citiem pabalstiem un uzturinaudām). Nav iespējams izvēlēties starp naudas pabalstiem un pabalstiem natūrā. Tomēr, saņemot naudas pabalstus, parasti nav iespējams vienlaicīgi saņemt arī pabalstus natūrā.

Finanšu palīdzības, kas tieši tiek izmaksāta personām, kurām vajadzīgi ilgtermiņa aprūpes pakalpojumi, veidi ir šādi:

- **medicīniskās aprūpes uzturinauda;**
- medicīniskās aprūpes piemaksa: lai personai būtu tiesības saņemt šo piemaksu, tai jābūt atzītai par pilnībā darbnespējīgu un nespējīgu dzīvot patstāvīgi (neatkarīgi no vecuma), kā arī jābūt vecākam par 75 gadiem;
- **kopēja pabalsts.**

Personas, kurām nepieciešama ilgtermiņa aprūpe un kuras atrodas sarežģītā finansiālā situācijā, sociālās palīdzības sistēmas ietvaros var saņemt arī finansiālu palīdzību, proti, pastāvīgo pabalstu, periodisko pabalstu un **pabalstu īpašām vajadzībām**.

Sociālo pensiju piešķir noteiktā apjomā, kas ir 84 % apmērā no minimālās invaliditātes pensijas.

Kā var saņemt ilgtermiņa aprūpi?

Invaliditātes pabalstus piešķir, pamatojoties uz Sociālās apdrošināšanas institūta pilnvarota ārsta slēdziena. Citu pabalstu gadījumā novērtējumu veic invaliditātes pakāpes apstiprināšanas rajonu vai provinču iestādes.

Pielikums. Iestāžu kontaktinformācija, noderīgas tīmekļa vietnes

Lai uzzinātu, kurā iestādē vērsties, ja radušies jautājumi par sociālo nodrošinājumu vairāk nekā vienā ES dalībvalstī, informāciju meklējiet iestāžu direktoriņā, kuru administrē Eiropas Komisija un kurš pieejams šeit: <http://ec.europa.eu/social-security-directory>.

Informācijas pieprasījumi par to, kā pabalstus ietekmē sociālās apdrošināšanas periodi divās vai vairākās dalībvalstīs, jāsūta uz šādām adresēm:

Darba un sociālās politikas ministrija
Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa
<http://www.mpips.gov.pl>

Veselības ministrija
Ministerstwo Zdrowia
ul. Miodowa 15
00-952 Warszawa
<http://www.mz.gov.pl>

Social Insurance Institute
Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)
ul. Szamocka 3,5
01-748 Warszawa
<http://www.zus.pl>

Valsts fonds cilvēku ar īpašām vajadzībām rehabilitācijai
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)
ul. J. Pawła II 13
00-828 Warszawa
<http://www.pfron.org.pl>

Valsts veselības fonds
ul. Grójecka 186
02-390 Warszawa
<http://www.nfz.gov.pl>